

Päihdetilannekyselyjä tehdään ympäri Suomea

- Kartoitetaan kunnan asukkaiden havaintoja, näkemyksiä sekä kokemuksia alkoholista, huumeista, tupakka- ja nikotiinituotteista (savukkeet, nuuska, sähkösavuke) ja rahapeleistä sekä ajatuksia päihdehaittojen vähentämisen keinoista.
- Tuloksia voidaan hyödyntää alueen ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä.
- Painopiste on erityisesti alaikäisten päihteiden käytössä.
- Kysymykset koskevat edeltävää 12kk aikaa.

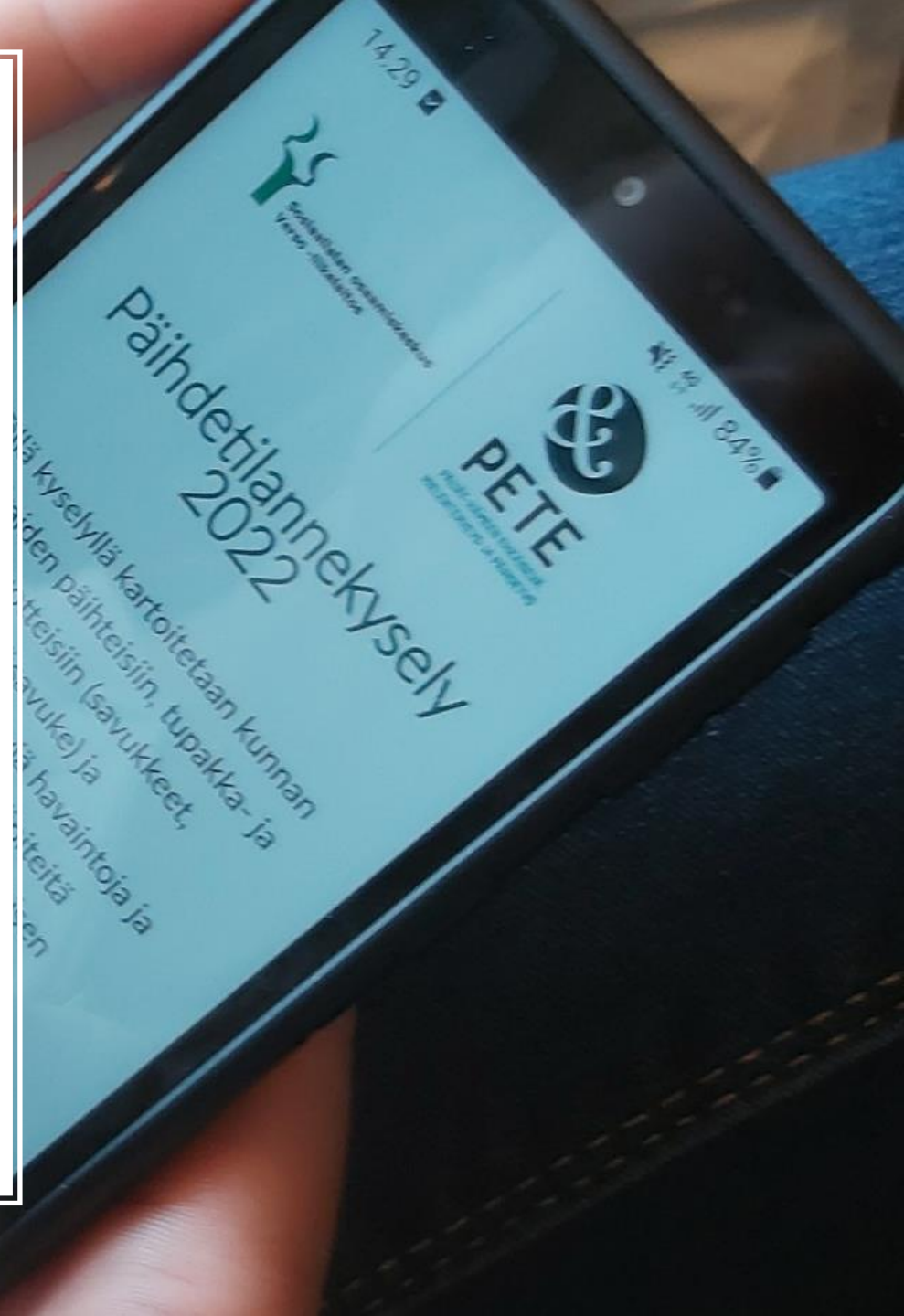
Toteutuksesta

- THL tarjoaa valmiin kysymyspohjan, jota voi tarvittaessa muokata alueen tilanteeseen sopivaksi.
- Kysely toteutetaan sähköisesti ja kunta huolehtii kyselyn markkinoinnista esim. järjestöjä, kouluja ja oppilaitoksia, paikallismediaa ja some-kanavia hyödyntäen.

[THL](#)

Päihdetilannekysely Päijät-Hämeessä 2022

- Kysely **toteutettiin** 5.-25.9.2022 Päijät-Hämeen kunnissa sekä Myrskylässä ja Pukkilassa.
- THL:n lomaketta käytettiin yli 18-vuotiaiden kohdalla.
- Lisäksi tehtiin nuorille suunnattu oma kysely, jonne alle 18-vuotiaat vastaajat ohjattiin automaattisesti.
- Kyselyyn **vastasi 3380** lahtelaista (P-H 6577), joista
 - täysi-ikäisiä oli 2333 (P-H 3744)
 - alle 18-vuotiaita oli 1047 (P-H 2833)

Tuloksia esitellään seuraavista näkökulmista

Lahti:

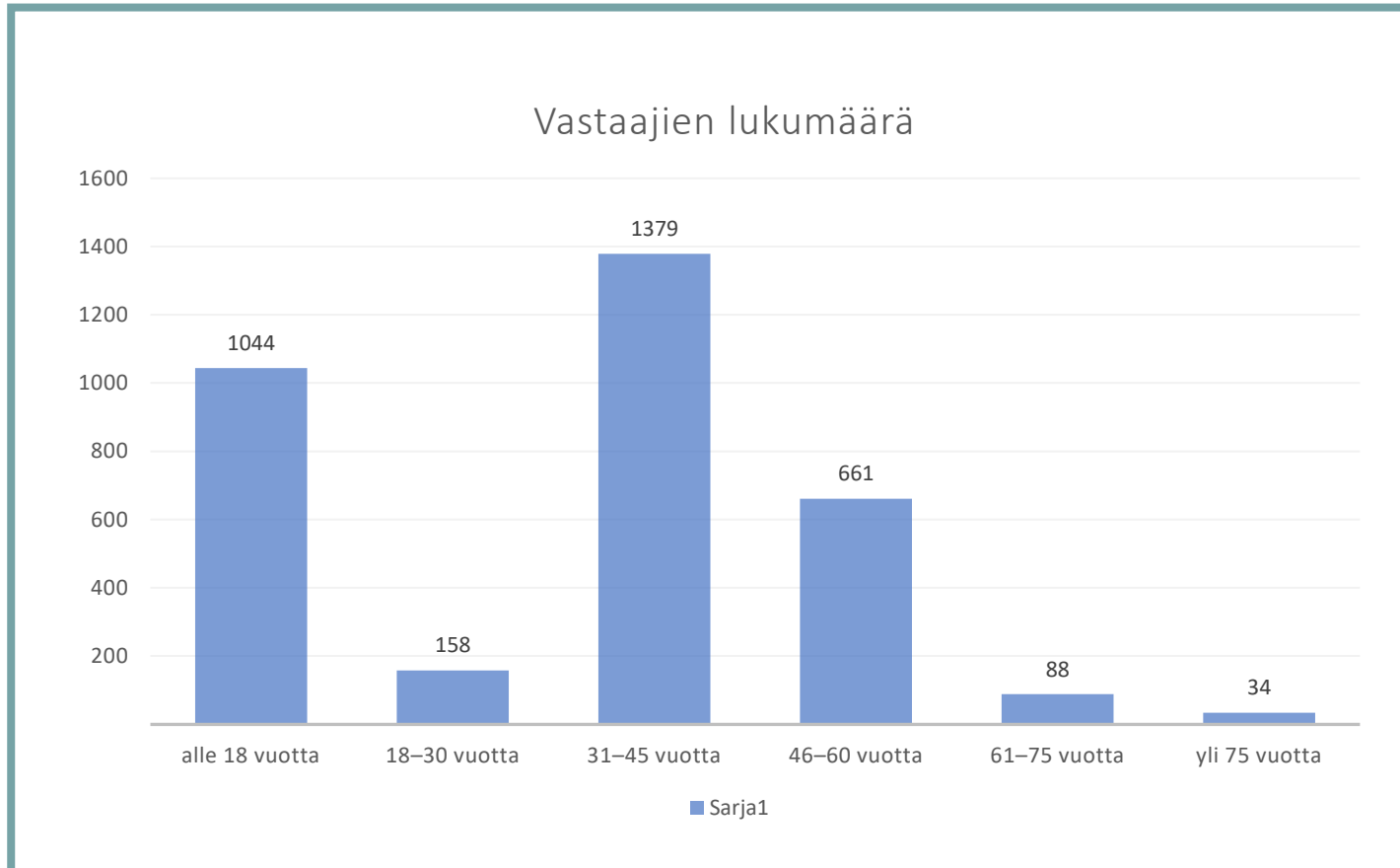
- Vastaajat
- Päihdetilanne yleisesti
- Alaikäisten päihdetilanne
- Päihteistä ja niiden käytöstä aiheutuva huoli
- Varhainen tunnistaminen ja tuki
- Lahtelaiset vaikuttavat
- Koonnut Marja Mikola, Lahden kaupunki (Haaviston dioja muokaten)

Koko Päijät-Häme, Myrskylä ja Pukkila:

- Mitä kuntalainen voi tehdä
- Miten lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä voisi ehkäistä
- Koonnut Anne-Marie Haavisto, sosiaalialan osaamiskeskus Verso-liikelaitos

Vastaajat

Lahti 2022

Alaikäisistä vastaajista

54% yläkouluikäisiä 558

37% alakouluikäisiä 389

49% tyttöjä

Täysi-ikäisistä vastaajista

76% täysi-ikäisistä naisia

43 % työntekijöitä

19 % ylempiä toimihenkilöitä

11% alempia toimihenkilöitä

5 % yksityisyrittäjä

5 % eläkeläisiä

5 % opiskelijoita

71% kokopäivätyössä

9% osa-aikatyössä

Tuloksista

Tuloksia tarkastellessa on huomioitava, etteivät ne kerro päihteitä käyttävien määrästä vaan siitä, miten hyvin ilmiöt näkyvät alueen ihmisille.

On sitä mieltä, että Lahdessa käytetään liikaa

	Täysi-ikäisistä	Alle 18-vuotiaista
Alkoholia	59 %	30%
Tupakka- ja nikotiinituotteita	51 %	40%
Raha pelejä	24 %	17%
	81,5 % muita päihteitä	15 % kannabista
		22 % muita huumeaineita

Lahden päihdetilanteesta yleisesti

- **Päihdetilanne** aiheuttaa asukkaissa huolta
- Sekä nuorista että aikuisista useampi on **enemmän huolissaan** läheisestä kuin itsestään.
- Lasten ja nuorten **hyvinvoinnista ja tulevaisuudesta** kannetaan huolta
- Päihteidenkäytön koetaan vaikuttavan siihen, **miten lasten ja nuorten uskalletaan antaa liikkua alueella.**
- Lähes puolet aikuisista on **altistunut tupakansavulle** kadulla tai muulla julkisella paikalla niin, että siitä on kokenut haittaa
- Rikollisuuden lisääntyminen ja turvattomuus huolestuttavat.
- **Näkyvän päihteidenkäytön lisääntyminen** ahdistaa ja yksittäinen kuntalainen kokee itsensä usein neuvottomaksi siinä, miten tilannetta voisi parantaa.
- **Näkyvä huumekauppa** puhututtaa ja pelottaa
- Huumeidenkäytön lisääntymisen **pelätään normalisoivan huumeidenkäyttöä lapsille ja nuorille** ja viestivän heille siitä, ettei aikuisilla ole riittävästi keinoja puuttua siihen.
- **Kuntalaiset turhautuvat** siihen, ettei asialle tehdä tarpeeksi.

Havainnot alaikäisten päihteiden käytöstä

Täysi-ikäisistä

Havainnut alaikäisten

70 % alkoholinkäyttöä

85 % tupakointia

51 % nuuskaamista

38 % sähkösavukkeen käyttöä

21 % kannabiksen käyttöä

22,5 % muun huumausaineen käyttöä

23 % rahapelaamista

Alle 18-vuotiaista

Havainnut alaikäisten

51 % alkoholinkäyttöä

67 % tupakointia

60 % nuuskaamista

66 % sähkösavukkeen käyttöä

16 % kannabiksen käyttöä

14 % muun huumausaineen käyttöä

24 % rahapelaamista

- Aikuiset näkevät nuoria enemmän **alaikäisten päihteidenkäyttöä**, sähkötupakkaa ja nuuskaamista lukuun ottamatta.
- Nuoret näkevät
 - alaikäisten päihteidenkäyttöä eniten **puistoissa ja kadulla**.
 - seuraavaksi eniten alkoholinkäyttöä sekä kannabiksen/muiden huumeiden käyttöä nähdään **somessa**.
 - tupakka ja nuuskan käyttöä **koulussa/nuorisotiloilla**.
 - yhtä moni nuori on nähnyt alaikäisten alkoholinkäyttöä **koulussa/nuokulla** kuin **kotibileissä**.

Havainnot päihteiden myynnistä ja hankkimisesta alaikäiselle

Täysi-ikäisistä

Havainnut, ettei myyjä ole tarkistanut nuorelta näyttävän ikää

12 % alkoholi

11 % tupakka ja nikotiinituotteet

13 % rahapelit

Havainnut, että välitettäisi alaikäiselle

30 % alkoholia

29 % savukkeita

13 % sähkösavukkeita

26 % nuuskaa

23,5 % huumeaineita

Alle 18-vuotiaista

On nähnyt tai kuullut, että joku myy tai hankkii alaikäiselle

36 % alkoholia

40 % tupakkaa

38 % nuuskaa

44,5 % sähkösavukkeita

16 % huumeaineita

- *Kaupoissa vahdittaisiin ja kysyttäisiin jos joku tulee ostamaan esim. tupakkaa että kenen käyttöön se on. Kaupat ei myisi alaikäisille(N)*
- *Nuoret kertovat, että aina löytyy joku 18 täyttänyt, joka välittää alaikäisillekin tupakkaa ja alkoholia. Myös huumeita saa ilman muuta, ja päihteiden välittäjiä saattaa pyöriä joskus jopa leikkipuistoissa ja koulujen piha-alueiden liepeillä. (A)*
- *Tilaus tehdään mm. Snäpcatissä ja tupakka- ja alkoholituotteet toimitetaan ilmoitettuun paikkaan autolla/mopolla. Kaupat hoitavat hyvin valvontavelvoitteensa, joten siltä osin asia on kunnossa. (A)*

Päihteiden välittämistä alaikäisille havaitaan eri paikoissa

Täysi-ikäisistä kertoi avoimessa kysymyksessä alaikäisille välittämiseen liittyvistä havainnoistaan. Myös nuorten vastauksissa näkyi vahvasti huoli alaikäisille välittämisestä.

Vastauksissa mainittiin useita välityspaikkoja:

- kauppojen liepeitä
- Asuinalueita, keskusta-alueita
- kouluja
- tiettyjä taloja
- sosiaalisen median sovelluksia
esim. whatsapp, snapchat ja tiktok
- noutopaikkoja autoista

Alaikäiset saavat kyselyn tulosten mukaan päihteitä

- ikäisiltään välittäjiltä
- vanhemmiltaan
- täysi-ikäisiltä hakijoilta ja myyjiltä

Huolta oli myös lasten pyörimisestä torialueilla olevissa päihteitä käyttävien ihmisten ryhmissä, joissa päihteitä liikkuu. Välittämisestä oli kuultu esimerkiksi omilta lapsilta ja sitä oli nähty päivittäinkin

Huomioita nuorten vastauksista – vertailu alakoulua ja yläkoulua käyvien sekä muiden nuorten vastauksista

Mitä vanhempi nuori on, sitä useammin hän

- koee, että päihteitä käytetään liikaa
- on **nähty alaikäisten päihteidenkäyttöä**, kannabiksenkäyttöä moninkertaisesti enemmän
- on nähnyt alaikäisten **päihteidenkäyttöä bileissä ja tapahtumissa**
- on **huomannut päihteen välittämistä** alaikäiselle, erityisesti alkoholin ja huumeaineiden
- on **huolissaan läheisen käytöstä** (vähiten huolta on rahapelaamisesta ja eniten tupakkatuotteiden käytöstä) ja **omasta käytöstä**, mutta ei usein
- **häneltä on kysytty** alkoholista ja tupakkatuotteista, pelaamisesta ja huumeista
- **tietää** tupakasta ja muista **päihteistä ja mistä saa tukea** päihteisiin liittyen
 - Alakouluikäisillä on eniten tietoa siitä, mistä saa tukea, jos on läheisestä huoli
- **on nähnyt päihtyneen**
- on **tullut** päihtyneen **kiusaamaksi tai ahdistelemaksi**
 - Yläkoululaisia on pelottanut vähiten

Päihteistä aiheutuva huoli

Täysi-ikäisistä

On ollut huolissaan läheisen

33 % alkoholinkäytöstä

25 % tupakoinnista

11 % huumausaineiden käytöstä

10 % rahapelaamisesta

On ollut huolissaan omasta

6 % alkoholinkäytöstä

8 % tupakoinnista

0,7% huumausaineiden käytöstä

2 % rahapelaamisesta

Alle 18-vuotiaista

On ollut huolissaan läheisen

14 % alkoholinkäytöstä

20 % tupakoinnista

6 % huumausaineiden käytöstä

4 % rahapelaamisesta

On ollut huolissaan omasta

3,4% alkoholinkäytöstä

5 % tupakoinnista

2 % huumausaineiden käytöstä

2 % rahapelaamisesta

Huumeet ja muut päihteet horjuttavat turvallisuutta

Täysi-ikäisistä **53 %** oli pelännyt julkisella paikalla kohtaamaansa päihtynyttä ja 22 % kokenut ahdistelua tai kiusaamista.

Alle 18-vuotiaista 74 % oli nähnyt kodin ulkopuolella päihtyneen ja *heistä* 23% oli pelottanut ja 11 % oli kokenut ahdistelua tai kiusaamista.

Mitä vanhempi nuori on, sitä useammin hän on nähnyt päihtyneen ja tullut päihtyneen kiusaamaksi tai ahdistelemaksi. Yläkoululaisia oli pelottanut vähiten.

- *Perhepuiston alueella liikkuvat päihteidenkäyttäjät. Viiltelyä ja itsensä piikittämistä, pelottavaa käytöstä. Lapsia on järkyttänyt tällaisen näkeminen. (A)*
- *Kauppaan ei uskalla mennä lyhintä reittiä koska juopot huutelevat ja riehuvat. Lapset ovat nähneet jopa yhdyntää ja pahoinpitelyä tahtomattaan. (A)*

Varhainen tunnistaminen ja tuki

Täysi-ikäisistä (16,9% ei ole käynyt vastaanotolla)

On kysytty

45 % alkoholinkäytöstä
47% tupakoinnista
30% huumausaineiden käytöstä
4,5% rahapelaamisesta

On saanut neuvontaa liittyen

4 % alkoholinkäyttöön
6 % tupakointiin
2 % huumausaineiden käyttöön
1 % rahapelaamiseen

Kokee, että kunnassa saa helposti

9 % **tukea** päihteidenkäytön vähentämiseen/lopettamiseen
24,5% **tietoa** alkoholin käytön vähentämisestä/lopettamisesta
13-16% **tietoa** pelaamisen ja huumeidenkäytön vähentämisestä/lopettamisesta

Alle 18-vuotiaista

On kysytty onko joskus

47 % käyttänyt alkoholia
48 % tupakoinut, nuuskannut
31% kokeillut/käyttänyt huumeita
16 % pelannut rahapelejä

Tietää, mistä saa tietoa

60% alkoholista,
61 %tupakasta, nuuskasta
53 % kannabiksesta, muista huumeista,
51 %rahapelaamisesta

Tietää, mistä saa tukea

56 % ettei käyttäisi alkoholia
55 % ettei nuuskaisi/tupakoisi
54% ettei käyttäisi huumeita
52% ettei pelaisi rahapelejä tai digipelejä
58 % jos on huoli läheisestä

Lahtelaiset vaikuttavat

Täysi-ikäisten vastaajien

ajatuksia päihteidenkäytöstä ja sen ehkäisemisestä

Kunnassa on puututtava **vahvemmin alaikäisten päihteidenkäyttöön** 73%

Kunnassa on puututtava **vahvemmin alaikäisten huumekekeiluihin ja käyttöön** 84%

Kunnassa tehtävä **ehkäisevä päihdetyö on tuttua** 23 %

ajatuksia myynnistä ja anniskelusta

Kertoisin mielipiteeni lähiravintolan **anniskelulupaan** 48%

Tiukentaisin alkoholin **myymistä päihtyneelle** ravintoloissa, kaupoissa ym. 65%

Rajoittaisin **alkoholin anniskelua** tietyillä alueilla 15%

ajatuksia mainonnasta

Rajoittaisin **alkoholijuomien mainontaa** kunnan tilaisuuksissa ja tiloissa 46%

Rajoittaisin **rahapeliä mainontaa** paikoissa, joissa on paljon alaikäisiä 59%

Tästä eteenpäin vastaukset koskevat koko Päijät-Hämettä, Myrskylää ja Pukkilaa

- 1 Mitä epäkohtia kuntalaiset ovat havainneet
- 2 Mitä kuntalainen voisi tehdä ehkäistäkseen päihdehaittoja?

Mitä epäkohtia kuntalaiset ovat havainneet

Kysyttiin täysi-ikäisten kyselyssä avoimena kysymyksenä, vastaajia 927 kpl

38% **Huumeiden käyttö, käyttävät**

24% **Päihteiden käyttö, käyttävät**

3% Pelaamiseen liittyvät

19% **Päihdekauppa**

6% **Välittäminen alaikäisille**

1% Ajaminen päihtyneenä, myynti päihtyneelle

12% **Turvattomuus, rikollisuus, ilkivalta, neulat**

8% **Häiriö tai pelko**

32% **Huoli lapsista**

1% Huoli eläkeläisistä

13% **Mt- ja päihdetyöhön liittyvät**

13% **Ehkäisevään työhön liittyvät**

1% Asenteeseen liittyvät, mielipide

5% Muu

Mitä kuntalainen voisi tehdä ehkäistäkseen päihdehaittoja

Kysyttiin täysi-ikäisten kyselyssä avoimena kysymyksenä, vastaajia 613 kpl

23% **Huolehtimalla omista lapsista ja läheisistä, lähipiiristä**

5% Puuttumalla näkemäänsä, ottamalla puheeksi, seuraamalla

10% **Ilmoittamalla poliisille, häkeen, koululle, isännöitsijälle, kauppaan ym.**

8% **Olemalla esimerkkinä**

6% Valistuksella, puhumalla

16% **(Uudet) ideat**

24% **En tiedä, en osaa**

6% En uskalla, en pysty, ei ole minun asiani

3% Maksamalla veroja tai lisää veroja

5% Äänestämällä, vastaamalla kyselyihin, kertomalla päättäjille

2% Olemalla kuntapolitiikassa, vapaaehtoistoiminnassa, järjestössä

5% Omassa työssä

9% **Joku muu**

Nuorten päihteidenkäyttöön tai alaikäisille välittämiseen voi puuttua

Sen lisäksi, että vanhemmat voivat pitää huolta lapsistaan ja ihmiset yleisesti läheisistään, mainintoja saivat **poliisille, hälytyskeskukseen, koululle, isännöitsijälle tai kaupalle ilmoittaminen** (12 %), näkemäänsä puuttuminen tai **puheeksi ottaminen** (8 %) ja **esimerkkinä oleminen** (8 %).

- *Ilmoittamalla esimerkiksi havaitsemastani nuorten päihteidenkäytöstä kunnan nuorisotyöntekijöille. (A)*
- *Sanon myyjälle, jos huomaan että alkoholia myydään alaikäiselle tai päihtyneille. (A)*
- *Ilmoitan eteenpäin, jos näen, että alaikäiselle välitetään tuotteita. Huolehdin että nuori saa apua jos hän on huonossa kunnossa. Näytän itse esimerkkiä. (A)*

Nuorten päihteidenkäyttöön tai alaikäisille välittämiseen voi puuttua

Vastaajilla oli halua toimia päihdehaittojen ehkäisemiseksi ilmoittamalla niistä viranomaisille. **Monilla oli kokemusta siitä, että ilmoittaminen ei johtanut toimiin ja epävarmuutta siitä, onko ilmoittamisesta hyötyä.** Useissa vastauksissa kerrottiin myös siitä, että havainnoista ei edes uskalleta ilmoittaa, tai että asialle ei voida tehdä mitään.

- *Pakko kai se on alkaa tekemään lastensuojelu ilmoituksia, en vaan tiedä onko niistä apua kun pitää tehdä nimettömänä suojellakseen itseään. Otetaanko ne tosissaan siinä tapauksessa. (A)*
- *Olen yrittänyt näistä ilmoittaa poliisille mutta eipä ole kiinnostanut. Ei heitä kiinnosta edes se että tiedän 100 varmasti että naapuri myy varastettua tavaraa sekä huumeita. (A)*
- *Ongelma nuuskan suhteen on se, että vanhempi ostaa lapselleen myytävät nuuskat. Lapsi nuori myy ja saa pitää rahat. Yhdessä perheessä kerättiin näin moporahat. Eli miten asiaan puututaan kun se on aikuisten mielestä ok? (A)*

Miten lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä voisi ehkäistä

Alakoululaisilta 711 kpl vastauksia

6% vanhempien pitäisi...

- vanhempien pitäisi olla kunnon vanhempia. ei tehdä lasta elämään h*lvettä kiitos.
- Vanhemmat tai läheiset eivät joisi, koska se näyttää huonoa esimerkkiä.
- useitten vanhempien olisi aika puuttua nuorten päihteitten käyttöön.

3% ...jutella ja kasvattaa

- vanhempien pitäisi puhua lastensa kanssa huumeista, jollon ne ei käyttäisi huumeita
- Ehkä että vanhemmat kyselesivät lapsiltaan asioista ja että kodeissa juteltaisiin päihteistä yms
- Kasvattaa ne hyvin

6% ...huolehtia ja rajata

- vanhempien pitäisi huolehtia siitä mitä lapsi tekee.
- vanhempien pitäisi enemmän ottaa selvää missä porukoissa lapset liikkuvat ja tekevät vapaa-ajalla
- no varmaa pitäis kattoo puhelimet että ei osta mitää
- Äitin ja isän pitää estää ettei lapsi käytä niitä ja etteivät he käytä niitä itse.
- Se näkee mitä lapsen ympärillä tapahtuu ja kuulee mitä lapsen ympärillä kuuluu.
- ei anna raha

Yläkoululaisilta 1169 kpl vastauksia

5% vanhempien pitäisi...

- vanhempien pitäisi lopettaa niiden käyttö myös
- Vanhempien ei pitäisi myydä
- vanhempien, nuoret eivät saisi päihteitä jos ei niitä niille ostettaisi tai pidettäisi näkyvillä varastamista varten
- Vanhemmat pitäisi olla kivoja lapsille tai pyytää apua jos he ei osavat olla hyvä isä/ äiti.

3% ...jutella ja kasvattaa

- vanhempien pitää huolta lapsistaan ja kertoa heille päihteistä eikä vain yrittää piilottaa kaikkea tietoa.
- Viettämillä aikaa lastensa kanssa on "harhautus" kaikesta alkoholista
- Vanhempien pitää puhuu heidän kanssa ja aika moni ottaa vanhemmiltaan mallia
- Emmä tiiä antaa niille huomioo kotona ettei ala hankkii huomioo päihtyneilt papoilta

5% ...huolehtia ja rajata

- Aikuisten pitäisi paremmin vahtia mitä esimerkiksi koulun läheisillä alueilla tapahtuu
- pitäisi enemmän tietää missä lapsi liikkuu ja mitä tekee
- Vanhempien pitäisi tarkkailla mitä lapsi tekee netissä.
- Enemmän valvontaa ja tiukemmin säännöt. Pitkälti ongelmat johtuvat vastuuttomia aikuisista.
- Vanhempien tulisi valvoa lastensa rahan käyttöä
- Se auttaisi, että rupeaisivat valvomaan lasten menoa.

Muilta nuorilta 170 kpl vastauksia

7% vanhempien pitäisi...

- Kotona vanhempien näy esimerkkiä ja kertoa perinpohjaisesti haitoista sekä ei missään tapauksessa hyväksyä lapsen päihteiden käyttöä.
- Aikuisen tai vanhempien nuorien esimerkki johtaa usein päihteiden käyttöön, en tiedä miten tämän voisi estää.

2% ...jutella ja kasvattaa

- Mielestäni vanhempien, opettajien ja yleisesti ottaen aikuisten pitäisi vielä vahvemmin alkaa kertomaan jo 12-vuotiaille alkoholin, nuuskan, tupakan ja huumeiden haittavaikutuksista ja siitä, että miten se voi vaikuttaa elämään.
- Aikuisten ja vanhempien pitäisi kertoa päihteiden haittavaikutuksista laajemmin. Omalla kohalla on riittänyt, kun minulla on tarpeeksi tietoa asioista.

5% ...huolehtia ja rajata

- Ei anna nuorille 20 euroa joka perjantai "syömiseen"
- Enemmän vanhempien valvontaa asiasta

Miten lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä voisi ehkäistä

Alakoululaisilta 711 kpl vastauksia

12% myynti ja hankkiminen

- jos netissä huomaa että joku yrittää myydä alkoholia, tupakkaa, nuuskaa, sähkötupakkaa ja huumeita alaikäisille niin jonkun kunnan aikuisen pitäisi saada tietää ja viedä tuo vakava asia eteenpäin
- Rajoittaa myyntiä
- en tiedä. älkää myykö mitään niistä missään
- Kaikkien pitäisi huolehtia, että niitä ei myydä tai anneta alaikäisille

6% kauppa ja ikäraja-alue

- Kaupoissa ei saisi myydä niin paljon tupakkaa tai vastaavaa. Alkoholin myyminen on ok jos vain tarkistetaan ostajan ikä.
- Myyjien pitäisi nostaa hintoja ja ottaa pois jos ostaa tupakkaa alaikäisenä
- No älkää vaan antako sitä alkoholia nuuskaa tupakkaa niin helposti koska jotain on mennyt pieleen jos ne saa niitä niin nostakaa vain ikä rajaa ostajalle
- Ei myytäisi ilman niitä ihmeen henkkareita 🙄

2% alaikäiselle välittäminen

- Aikuiset eivät saisi myydä alkoholia, huumeita tai savutuotteita alaikäisille.
- poliisin puuttuminen henkilöille joka myy alaikäisille päihteitä

Yläkoululaisilta 1169 kpl vastauksia

4% myynti ja hankkiminen

- Tupakkaa ja päihteitä ei saisi niin helposti
- Katsella tarkemmin some kanavia!! Jotkut tuttuni myyvät esim. sähkötupakkaa snapchatissa! Yök!
- Snäpin kautta myydään kaikkea ala ikäisille. Sitä kautta ystäväni ovat hommanneet alkoholia yms, joten pitäisi jotenkin rajoittaa somen kautta ala ikäisille myyminen.
- Lopettaa päihteiden myynti kokonaan

1% kauppa ja ikäraja-alue

- kaupassa pitäisi tarkistaa ikä, poliisien pitäisi kierrellä ja päivystää sellaisissa paikoissa, jossa on mahdollisesti päihteidenkäyttöä ja tarkistaa jokaisen ikä ja henkkarit.
- kaupoissa vahdittaisiin ja kysyttäisiin jos joku tulee ostamaan esim. tupakkaa että kenen käyttöön se on.
- Kaupat ei myisi alaikäisille

1% alaikäiselle välittäminen

- Yli 18-vuotiaiden ei pitäisi hankkia alaikäisille mitään.
- Vanhempien pitäisi pitää alkoholit, nuuskat, tupakat ja huumeet poissa lasten ulottuvilta että he eivät saisi otettua tai varastettua niitä ollenkaan.
- Vahdittaisiin, ketkä ostavat huumeaineita, jotta he eivät voi myydä niitä eteenpäin nuorille.
- Olen nähnyt koulun pihalla ihan vähän matkan päästä opettajasta kun seiska luokkalaiset polttivat sähkötupakkaa/ vapea eikä opettajat edes huomanneet ja olen myös nähnyt kun niitä ja nuuskaa on myyty

Muilta nuorilta 170 kpl vastauksia

5% myynti ja hankkiminen

- Julkista katukauppaa vähennettäisiin. Mm huumeidenkäyttöhuoneilla
- Rankemmat rangaistukset pienistäkin käytöistä.
- Hankkiminen vaikeammaksi.
- Fellmannin puistoon kannabiskoju.

2% kauppa ja ikäraja-alue

- Vain yli 18- vuotiaille
- kaupan ja muiden nuuskan ja jonkun muun tällaisen myyjät voisivat lopettaa sen myymisen kiitos.

1% alaikäiselle välittäminen

- Alaikäisille päihteitä myyvien henkilöiden laajempi kartoittaminen auttaisi varmasti myös vähentämään nuorten päihteiden saantia.

Nuorten vinkit nuorille

Tekemistä ja paikkoja nuorille

- Että kaupungilla olisi enemmän tehtävää niin ei olisi tylsempää eikä saisi niin paljon ideoita.
- Aloittaa jokin harrastus niin siihen harrastukseen menisi kaikki aika eikä mihinkään päihteisiin
- Nuoret saattavat juoda paineen alla ja myös jos vapaa ajalla ei ole muuta tekemistä eli enemmän tekemistä vapaa ajalle ja uusia paikkoja missä olla

Tee hyviä valintoja

- ei rupeisi esittää kovaa ihmistä
- etisisi jotain parempaan tekemistä
- ite pitäisi miettiä että onko tämä vörttiä.
- Ei yritettäis yllyttää muita päihteiden käyttöön

Pysy pois seurasta, jossa käytetään

- yrittää olla poissa jengeistä missä niitä pyörii ja jos on niin että olet jengissä ja on esim riski että sinut hakataan, sano että on muuta tekemistä esim treenit
- Jos kaveri porukkasi alkaa käyttämään päihteitä ja pyytää sinuakin käyttämään niin kannattaa kieltäytyä tai vaihtaa kaveriporukkaa

Sano ei, vaikka yllytettäisi

- jos, vaikka yllytetään tekemään jotain yrittää aina sanoa vastaan.
- sanoo rohkeasti ei jos joku tarjoo tai ymmärtää heti alussa että ei kannata edes yrittää
- Jos kaverit kysyisi että kannattaako testata niin estä häntä, koska jos yksi tulee riippuvaiseksi niin se voi levitä aika äkkiä kun seuraava vain kokeilee ja sitten huomaakin että se oli kivaa ja alkaa käyttää sitä.
- Vaikka muut kaverit käyttäisi niin voi itse kieltäytyä, vaikka kaikki muut kokeilisivat. Aina on hyvä sanoa ei.

Kerro aikuiselle, pyydä apua

- Sanoisin vanhemmilleni, ja he hoitaisivat asian loppuun.
- joku jos näkee aineiden käyttöä niin kerrottaisi jollekin
- Kertoa aikuiselle että kaverilla on ollut mielessä päihteiden käyttö
- jos sä tarvit apua niin menne pyytää apua rohkeesti

Muita asioita

- Älä aloittaa käyttää tätä. Mutta jos näet, että joku käyttää sitä, yritä saada hänet luopumaan siitä ja kerro seurauksista.
- emmä tiiä vähän vaikee estää ketää ku niillä on oma elämä mut huolehin omasta.
- Puhua siitä miten välttää ihmisiä jotka yrittävät myydä päihteitä.

Kuntalainen voi vaikuttaa ottamalla kantaa tai osallistumalla

Täysi-ikäisistä vastaajista 8 % mainitsi vastauksessaan voivansa vaikuttaa **veroja maksamalla, äänestämällä, kuntapolitiikassa, järjestössä tai vapaaehtoistyössä toimimalla ja kertomalla mielipiteensä sekä puhumalla** asiasta paikoissa, joissa viettää aikaansa ja **vastaamalla kyselyihin.**

- *Olen mukana kuntapolitiikassa ja järjestötoiminnassa ja vaikutan sitä kautta. (A)*
- *Äänestämällä muuta puoluetta ja rikkomalla tai hävittämällä ne pötkylät ja "rouheet" roskikseen. Olisi tärkeää, että me iäkkäät voisimme asua turvallisesti mahd. lähellä palveluja, että emme joutuisi laitoshoitoon. (A)*
- *Vaativalla lisää resursseja ehkäisevään työhön. Haastamalla päättäjiä jalkautumaan ja näkemään ongelmat. (A)*
- *Täyttämällä tämän kyselyn, toivottavasti? (A)*

Kuntalainen voi vaikuttaa ottamalla kantaa tai osallistumalla

Iso osa vastauksista käsitteli asioita, joihin vastaajat ajattelivat voivansa tulevaisuudessa osallistua, jos se mahdollistetaan. Näitä asioita olivat esimerkiksi **katupartioiminta, opiskelijakunnalle puhuminen, kokemusasiantuntijana toimiminen, neuulojen siivoustalkoot, asioiden vieminen eteenpäin työyhteisössä, vaikuttamistyö, naapurustotoiminta sekä valistustyöhön ja kehittämiseen osallistuminen.**

- *Yökahvilaan voisin lähteä vapaaehtoiseksi. Ja toki puhua lähipiirissä asenteiden muuttamiseksi. (A)*
- *Voisin olla neuvontapalveluissa vapaaehtoisena. (A)*
- *En osaa sanoa, ehkä osallistumalla talkoisiin jos sellaisia aiheen ympärillä olisi. (A)*
- *Voisin itse lähteä mukaan "huonoksi esimerkiksi", joka on noussut ylös ja aloittanut "päivä kerrallaan" elämän. (A)*

Ehkäisevää työtä on tehtävä enemmän ja näkyvämmin

- 1 Ehkäisevään työhön halutaan panostusta
- 2 Lapset ja nuoret tarvitsevat aikuisia
- 3 Päihteistä on puhuttava ja haitoista on annettava tietoa
- 4 Mielensterveys- ja päihdepalveluita kaivataan nuorille ja aikuisille
- 5 Ehkäisevä työ liittyy myös mainontaan ja myyntiin ja rahapelaamiseen

Panostusta ehkäisevään työhön

1

Lapsiin ja nuoriin pitää satsata

Kuntalaiset halusivat nuorten ja perheiden pariin aikuisia, nuoriso-, mielenterveys-, varhaiskasvatus-, koulu-, opiskeluhuoltopalveluihin ja ehkäisevän lastensuojelun palveluihin resursseja. Samalla puhuttiin ammattitaidon merkityksestä, erilaisista menetelmistä ja harrastuksista.

- *Lisää resursseja nuorten pahoinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisyyn niin kouluissa kuin vapaalla. Herkemmin puututtava jos asiat alkavat mennä nuorella huonommin. (A)*

2

Koulussa pitää tehdä ehkäisevää työtä

Koulun toimia kaivattiin paljon. Sekä täysi-ikäisten että alle 18-vuotiaiden vastauksissa oli paljon huomiota päihteiden käytöstä ja välittämisestä koulussa ja koulun alueella. Kaikista vastauksista ei voinut päätellä puhuttiinko käytöstä koulupäivän aikana vai sen jälkeen esimerkiksi ilta-aikaan. Koululta haluttiin käyttöön ja välittämiseen puuttumista, riskissä olevien tunnistamista, päihdekasvatusta ja kiusaamiseen puuttumista.

- *Esim. koulujen pitäisi aktiivisemmin puuttua päihteiden käyttöön. Ei lisäämällä sitä kuinka huonoja päihteet ovat vaan oikeastaan keskittymällä niihin nuoriin jotka aktiivisesti ja julkisesti käyttävät päihteitä koska kaverin jotka "käyttää" on kautta helppo päästä käsiksi päihteisiin. (N)*
- *Lapsien mielenterveydestä pitäisi huolehtia enemmän ja koulussa pitäisi saada olla turvallisesti oma itsensä. Opettajat voisivat puuttua kovemmin kiusaamiseen ja oppilaiden yksityisyyden häirintään! (N)*

Panostusta ehkäisevään työhön

3

Ammattilaisia kaivataan kadulle

Ehkäisevää työtä pitäisi tehdä siellä missä ihmiset ovat. Lasten ja nuorten kohdalla paikaksi mainittiin usein myös koulu, mutta kaduille jalkautumista toivottiin myös paljon. Kadut ja kauppakeskukset sekä muut vapaat kokoontumispaikat koettiin turvattomiksi paikoiksi, jonne tarvittiin aikuista näkemään ja rauhoittamaan menoa, huomaamaan ja puuttumaan. Lisäksi jalkautuvaa työtä haluttiin kohtaamaan ihmisiä, joilla on päihdeongelma, ja jotka tarvitsevat ohjausta sosiaali- ja terveyspalveluihin.

4

Alaikäisten päihteiden saantia on rajoitettava ja yleiseen päihdekauppaan puututtava

Päihteiden myynnistä ja välittämisestä puhuttiin kyselyssä lähinnä kahdesta näkökulmasta. Päihteiden välittämisestä lapsille ja nuorille sekä päihteiden yleisestä katukaupasta (erityisesti huumekaupasta). Jonkun verran vastauksia tuli myös yksittäisissä kunnissa ongelmaksi koetuista päihtyneelle tai alaikäiselle anniskelusta ja ikärajavälvonnan pettämisestä kaupoissa.

- *Mielestäni kaupungissa tulisi puuttua tiukemmin poliisin toimesta huumausaineen myyntiin, huumausaineiden käyttäjiin yleisillä paikoilla (A)*

Mielenterveys- ja päihdepalveluita kaivataan nuorille ja aikuisille

Päihteitä käyttävien haluttiin saavan mahdollisimman helposti hoitoa niin mielenterveyden ongelmiin, nepsypulmiin kuin päihteidenkäyttöön liittyen.

- *Auttaa myyjiä ja käyttäjiä (N)*
 - *Päihteitä käyttävillä tulisi olla keskustassa katutasossa paikka, jossa olisi saatavilla työntekijä joka auttaa ja tukee asioissa sekä kokemustoimijoita tulisi hyödyntää paremmin. Päihteitä käyttäviä ihmisiä tulisi kuulla...mitä he toivovat (A)*
 - *Päihderiippuvaisella loppuu motivaatio kun pompottelu alkaa. Hoitoon pitäisi päästä nopeasti ja yhteistyö eri viranomaisten välillä tulisi olla sujuvampaa. Olemassa olevia palveluita tai osaamista ei myöskään osata hyödyntää. (A)*
 - *Päihde ja mielenterveys palveluihin lisää resursseja. Järkyttävät jonot, että pääsee palvelun ja avun piiriin. (A)*

Mielenterveys- ja päihdepalveluita kaivataan nuorille ja aikuisille

Lisäksi jonkun verran toivottiin **käyttöhuoneita ja ajanviettopaikkoja** poissa kaduilta, leikkipuistoista ja kaupoista. Käyttöhuoneita myös vastustettiin, useimmin siksi, että varsinaisen ongelman pelättiin jäävän korjaamatta.

- *Sopiva paikka ajanviettoon, jostain sivummalta. Ymmärrän, että heidänkin on jossain saatava olla. (A)*
- *Ensimmäinen askel olisi käyttötilat, jotta keskusta rauhoittuisi. Matalan kynnyksen apua pitäisi tarjota helpommin myös. (A)*
- *Narkkareiden paapomistilat sijoitetaan siten, että kärsijöiksi joutuvat viattomat ohikulkijat: kouluun menevät lapset, työssä käyvät veronmaksajat ja pelokkaat eläkeläiset. Eikö näitä nistejä saa poistettua syrjemmäksi, keskenään narkkaamaan ja nujakoimaan. Kukkahattutätien hyssyttelevä päihdepolitiikka on täysin epäonnistunut. (A)*

Mielenterveys- ja päihdepalveluita kaivataan nuorille ja aikuisille

Niin nuoret kuin täysi-ikäiset vastaajat halusivat panostusta myös **mielenterveyspalveluihin ja mielenterveyden tukemiseen**. Monet nuoret kokivat, että mielenterveyttä tukemalla ehkäistään päihteidenkäyttöä. Jotkut nuoret toivat vastauksessaan esiin myös sen, ettei lapsille saisi antaa mielenterveysongelmia. Toisaalta muutama kommentti tuki myös sitä, että päihteitä käytetään pahan olon tai vaikean tilanteen kanssa selviämiseen.

- *Suomen valtion pitäis kiinnittää enemmän huomiota nuorten mielenterveyteen ja jaksamiseen (N)*
- *MIELENTERVEYS PALVELUT HELPOSTI JA NOPEASTI NUORILLE, sillä suurin osa näkemästäni päihteiden käytöstä -- nimenomaan nuorilla on jonkunäköisen mielenterveysongelman oireilua tai seuraus (N)*
- *Nuorten MiTe palveluita pitäisi lisätä, ettei nuorten tarvitsi tarttua pulloon (N)*
- *Lapsien ja nuorien mielenterveydestä yms. pitäisi pitää huolta ja pahoinvointia ehkäistä, sillä muuten omaa paha oloa saattaa paeta käyttämällä alkoholia ja huumeita. (N)*
- *Älä anna niille mielenterveys ongelmia. (N)*
- *Ei pitäisi laittaa niin paljon painetta nuorten niskaan ja pitäisi olla kannustavampi (N)*
- *Ei mitään pidä tehdä, päihteet on hyvii ku on vaikeet (N)*
- *KAIKKI SOTE IHMISET (kuraattorit, terveydenhoitajat, lääkärit, psykologit yms...) OLISIVAT AIDOSTI KIINNOSTUNEITA NUORTEN HYVINVOINNISTA JA AUTTAISIVAT HEITÄ ONGELMISSA!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! (N)*
- *Koululaiset noin 6-8 luokkalaiset kävisivät koulussa säännöllisesti kuraattorilla tai vaikka sitten ihan lääkäriillä asti. (N)*
- *Käydä terapiassa keskustelemassa mieleen jääneestä asiasta. (N)*

Päihteistä on puhuttava ja haitoista on annettava tietoa

Niin täysi-ikäiset kuin alle 18-vuotiaat toivoivat, että **niin kodeissa kuin kouluissa puhuttaisi enemmän päihteistä ja niiden haitoista**. Alakoululaisista 10 %, yläkoululaisista 8 % ja muista nuorista vastaajista 17 % oli sitä mieltä, että päihteistä puhuminen olisi keino ehkäistä päihteidenkäyttöä. Nuoret toivoivat keskustelua, avointa puhetta ja tietoa riittävän aikaisin eri ympäristöissä, jotta tieto tavoittaisi monenlaiset nuoret. Tietoa toivottiin jaettavan myös vanhemmille.

- *Opettaa niistä, nuoret käyttävät päihteitä mistään huolimatta joten opettakaa niiden vaaroista* 😬👉 (N)
- *Nuorille pitäisi kertoa enemmän riskeistä. Aluksi se on hauskaa ja sitten jo vaarallista* (N)
- *Jonkun entisen käyttäjän pitäisi tulla kertomaan oma tarinansa nuorille.* (N)
- *Olla puheissaan lapsen kanssa rehellinen ja puhua asioista asiallisesti, jo aikaisessa vaiheessa* (N)
- *Koulussa kannattaisi ehkä puhua huumeista, päihteistä jne. enemmän avoimesti.* (N)
- *Pitää sanoa suoraan mitä se aiheuttaa ihmisessä. Eli lyhyesti SANO SUORAAN.* (N)
- *Kouluissa voitaisiin aikaisemmin puhua päihteiden epäterveellisyydestä koska nykyään jo alakoulu ikäiset tietävät ja käyttävät alkoholia ja nikotiini tuotteita.* (N)
- *Tuoda myös esille vaihtoehtoja päihteiden käytölle.* (N)
- *Puhua oppilaiden kanssa 1+1 tästä asiasta* (N)

Miten lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä voisi ehkäistä

7% vastaajista

Aikuisten täytyy puuttua

- Aikuisten pitäisi puuttua enemmän asiaan.
- Aikuisten, vanhempien, nuorisohjaajien ja opettajien pitäisi puuttua siihen
- Kunnan, ohikulkijoiden pitäisi puuttua
- Aikuisten pitäisi tarkistaa että onko päihteitä tai muuta
- Jos koulussa käyttää tai koulupäivän aikana nii aikuiset vois tehdä ja opettajat jotain sille ehkä.
- Esim aikuisilla on oikeus ottaa kaikki aineen ja tupakat pois alaikäisiltä vaikka ois tuntematon ja viedä roskeen
- Joku aikuinen kävisi sanomassa

Keiden aikuisten

- aikuisten pitäisi tehdä asialle jotakin
- Vastuullisen ihmisen joka tietää asiasta jotain.
- Aikuisten eniten niiden vanhempien
- Vanhempien, Sossu, muut aikuiset, ja jne
- Opettajien, terveydenhoitajan ja vanhempien
- ööööööo varm poliisien ja vanhempien ja koulun ja laitoksen jne ja myös itte mutta enpä ny keksiny muuta
- Minä en tiedä mutta minun mielestä lääkäri voi auttaa.
- vanhemmat, nuorisotyöohjaajat
- Opettajien, viran omaisten, kuraattorin

Aikuisten täytyy huomata

- Aikuiset vahtii tarkemmin. Saatana tekkää jotain älkääkä voivotelko!
- no tietenkin vanhempien ja jos joku esi, aikuinen näkee kylällä jotain tollasta niin menee kysymään häneltä vähän että mitä hän tekee.
- Aikuisten pitäisi huomata asia ja pyrkiä auttamaan lasta lopettamaan päihteiden käytön.
- no esim olisi hyvä jos joku aikuinen näkisi tilanteen
- Hankkikaa elämä ja aikuiset ei olis niin sokeita
- Opettajien pitäisi katsoa ja puuttua tarkemmin siihen
- Aikuisten pitäis olla vähän enemmän niiku tietoinen lapsien toiminnasta

Aikuisten täytyy auttaa

- Aikuisten pitäisi pitää huolta.
- aikuisten pitäisi huolehtia etteivät lapset tai nuoret käyttäisi päihteitä.
- aikuisten pitäisi olla enemmän avuksi
- Aikuisten pitäisi keskustella RAUHASSA lasten kanssa, ei torua heitä, vaan auttaa pääsemään eroon esim tupakoinnista
- Muuta en osaa oikein antaa esimerkiksi paitsi kuraattorin kanssa kannattaa aina puhua ja kertoa koska kuraattori osaa aina auttaa vaikeimmissakin tilanteissa.
- Heidän pitäisi saada enemmän tukea ja apua ja liian nuoria pitäisi kieltää

Näyttää esimerkkiä

- aikuisten. jos aikuiset tekevät jotain tyhmää, lapset todennäköisesti tekevät sen perässä. aikuisen ei pitäisi näyttää esimerkkiä tällaisiin asioihin. ennemmin tekevät tähän asiaan liittyvät jutut niin, että lapsi ei näe.
- Ettei aikuiset käytäisi tai joisi
- aikuisten pitäisi lopettaa se mallin näyttäminen
- elköö itse käyttäkö koska sitä voidaan sanoa siistiksi
- aikuiset voisivat näyttää toisenlaista esimerkkiä eivätkä käyttäisi esim. tupakkaa lasten nähden ettei se näyttäisi normaalilta.
- Esimerkiksi aikuiset ihmiset eivät käyttäisi huumeita lapsien lähellä.

Aikuisten pitää puhua nuorille

- Aikuisten pitäisi puhua nuorille eikä nuorista.
- Opettajien pitäisi kysellä.
- Kieltää niin monta kertaa että ne uskoo
- sanoo että älä käytä kun aikuisena vasta silloisaa ostaa ihan mitä vaan vaikka sähkötupakkaa

Miten lasten ja nuorten päihteidenkäyttöä voisi ehkäistä

Alakoululaisilta 711 kpl vastauksia

3% puhua nuorten kanssa

- että koulussa puhuttaisiin enemmän huumeista alkoholista nuuskasta ja tupakasta
- Lasten vanhempien kannattaisi jutella asiallisesti asiasta
- Koulussa puhuttaisiin siitä enemmän tai kouluterveyden hoitajalla
- varmaan että siitä kannattaisi puhua enemmän????..

7% kertoa haitoista

- No voisi vaikka järjestää koululla 5.lk-6.lk päihteistä asiaa esim mitä ne hankaluuttavat.
- Sanois päihteistä vain huonoja asiota
- nuorille pitäisi kertoa enemmän riskeistä. Aluksi se on hauskaa ja sitten jo vaarallista
- Antamalla tietoa jotta ihmiset tietäisivät miksi päihteiden käyttö ei kannata
- Kerrottaisiin nuuskan,alkoholin jne. riskeistä
- Pitää sanoa suoraan mitä se aiheuttaa ihmisessä. Eli lyhyesti SANO SUORAAN.
- Kaikkien pitäis näyttää pahimpia tuloksia käyttäjille
- Jonkun entisen käyttäjän pitäisi tulla kertomaan oma tarinansa nuorille.
- No se auttaisi että kertoisi mitä niistä seuraa
- Sano et se tappaa bozo 📱
- Siihen auttaisi että opettajat,huoltajat,lääkärit ja koulupsykologit kertoisi että mitä seuraa jos käyttää esimerkiksi päihteitä.

Yläkoululaisilta 1169 kpl vastauksia

3% puhua nuorten kanssa

- Perheessä asiasta puhuminen
- Olla puheissaan lapsen kanssa rehellinen ja puhua asioista asiallisesti, jo aikaisessa vaiheessa
- Siitä pitäisi puhua koulussa enemmän
- vanhempien pitää kertoa heille päihteistä eikä vain yrittää piilottaa kaikkea tietoa.
- Puhua oppilaiden kanssa 1+1 tästä asiasta
- Koulussa kannattaisi ehkä puhua huumeista, päihteistä jne. enemmän avoimesti.
- Koulussa voisi pitää keskustelutunteja

5% kertoa haitoista

- puhua varmaankin päihteiden haitoista nuoremmas iäs
- Auttaisi varmasti jos lapsen joko vanhemmat tai huoltajat puuttuisivat asiaan ja yrittäisivät keskustella nuoren kanssa niiden haitoista jne.
- kouluun tulis lisää ihmisiä kertomaan näistä asioista
- Pitäisi puhua juttujen riskeistä, ja siitä kuinka jäät helposti koukkuun.
- Esimerkiksi ennaltaehkäistä sitä puhumalla asian haitallisuudesta koulussa tai kotona
- aloittaa sen tiedon tulemisen jo nuorena
- Opettaa niistä, nuoret käyttävät päihteitä mistään huolimatta joten opettakaa niiden vaaroista 🤔👉
- Antaa tietoa huumeiden vaaroista muualla kuin koulun yhteydessä, koska yleisesti heillä, jotka eivät kuuntele/osallistu oppitunneilla on suurin vaara ajautua huumeiden käyttöön.

Muilta nuorilta 170 kpl vastauksia

17% valistus ja puhuminen

- Varoittavat esimerkit toimivat ainakin itseeni hyvin.
- Mielestäni vanhempien, opettajien ja yleisesti ottaen aikuisten pitäisi vielä vahvemmin alkaa kertomaan jo 12-vuotiaille alkoholin, nuuskan, tupakan ja huumeiden haittavaikutuksista ja siitä, että miten se voi vaikuttaa elämään.
- Omalla kohalla on riittänyt, kun minulla on tarpeeksi tietoa asioista.
- Kouluissa voitaisiin aikaisemmin puhua päihteiden epäterveellisyydestä koska nykyään jo alakoulu ikäiset tietävät ja käyttävät alkoholia ja nikotiini tuotteita.
- Konkreettisia esimerkkejä eikä vaan "tupakka tappaa" tyyppistä valistusta.
- kokenut käyttäjä voisi kertoa negatiivisista uskottavammin kuin joku lääkäri osaisi selittää
- Puhua enemmän konkreettisista haitoista (vakavista), mitä käy, jos käyttää päihteitä. Tuoda myös esille vaihtoehtoja päihteiden käytölle.
- Päihteiden käytön haittavaikutuksista pitäisi valistaa paljon enemmän kouluissa ja sitä pitäisi valvoa enemmän.
- Näyttää esimerkkiä tapauksia nuorista jotka ovat käyneet läpi kokemuksen ja seuraukset.
- jos oman ikäiset somevaikuttajat puhuisivat enemmän aiheesta tai kannustaminen tupakoimattomuuteen tulisi enemmän oman ikäiseltä henkilöltä

Haavisto Anne-Marie (2022). Päihdetilannekysely 2022.
Raportti Päijät-Hämeen sekä Myrskylän ja Pukkilan kunnissa toteutetusta
Päihdetilannekyselystä. [Verson työpapereita 1/2022](#)

Kiitos!

Marja Mikola
ehkäisevän mielenterveys -ja päihdetyön koordinaattori
marja.mikola@lahti.fi p.044 4826378
